האקדמיה ללשון העברית - מוגן בזכויות יוצרים

תזכיר לנציב העליון[1]

(תרפ״ב)

אדוננו הנעלה!

על יסוד הראיון, שהואיל הוד מעלתו לתת לנשיאנו, האדון א. בן־יהודה, ובתור נוספות לתזכיר שהגיש להוד מעלתו הועד הזמני ליהודי ארץ־ישראל בדבר מצבה הרשמי של הלשון העברית בארץ־ישראל, מתכבד מדרש הלשון העברית בירושלים להגיש לאדוננו את התזכיר הנוכחי, בתקוה, שישים אדוננו לבו לנאמר בו ויקבל ברצון את ההצעות הערוכות לפניו.

בית לאֻמי לעם ישראל בארץ־ישראל אינו אפשרי אלא לאחר שעם ישראל יתאחד אחוד שלם ומוחלט. ואולם אחדות כזו אינה אפשרית כל עוד יהיו בא״י יהודים מדברים בכל עשרות הלשונות של תפוצות הגולה. יש בתי ספר בירושלים שבהם לומדים ילדים, שאבותיהם מדברים בשבע עשרה לשונות שונות. הלשון היחידה, המאַחדת את כל העדות הישראליות השונות והמשֻנות, היא הלשון העברית. יתר על כן: הלשון העברית, שבה נוצרה כמעט כל הספרות המקורית של עם ישראל במשך שלשת אלפים שנה ויותר, אך היא בלבד עושה לאפשרית את היצירה העברית המקורית לעתיד. כי, אם היהודים יוסיפו לדבר ולחשב בלשון זולת הלשון הקדומה של העם, לא תהא היצירה החדשה המשך מן הישנה ולא תהיה בה שום מקוריות דומה להישנה. והלא הבית הלאֻמי בא לא רק רק להחיות את האֻמה לחיים מדיניים, אלא גם לקיים את הנבואות הגדולות שעל פיהן יהיה העם הקם לתחיה ״אור לגוים״, כמו שהכריז אדוננו בעצמו בהרבה ממנאמיו.

והנה זה כארבעים שנה, שהלשון העברית התחילה שבה לתחיה, ובעבודה רבה, במאמצי כח כמעט למעלה מהטבע, נעשתה לא רק לשון בית־הספר, אלא גם לשון החיים המעשיים. תחית הלשון העברית היא אחד מהדברים היותר מוחשים לכל מי שבא לארצנו, כי קולות הלשון העברית בדבור פה ממלאים את חלל אוירה של ארצנו.

ואולם עם ההגירה החדשה יבואו לארץ־ישראל יהודים לאלפים ולרבבות, שחלק גדול מהם ידבר בלשונות זרות ובז׳רגונים שונים. והמספר המועט ביחס של מדברי עברית בארץ לא יהיה יכול לעמוד בפני הלשונות והז׳רגונים הללו, אם לא תבוא גם הממשלה לעזרת לשוננו הלאֻמית.

והנה, אדוננו בתשובתו על מכתב הברכה של מדרש הלשון הואיל להודיע ש״ידאג לזכיותיה של הלשון העברית״. ובדבריו לנשיאנו הצהיר, שיפרסם בקרוב פקודה רשמית, שעל פיה נעשית הלשון העברית אחת משלש הלשונות השולטות בארץ, בצד

1. סיר הרברט סמואל (תר״ל–תשכ״ג). כיהן בנציבותו בארץ בשנות תר״ף–תרפ״ה.

האנגלית והערבית. ואנו מקוים כי קרוב היום אשר בעיריה ובמשרדי הממשלה, מן היותר עליונים ועד הנמוכים ביותר, במסלות הברזל ובבתי המכס, בדאר ובטלגרף, במשטרה ובבית המשפט, בפקודות רשמיות ובהודעות השלטון, על גבי שוברות ועל גבי שטרי קבלות, במטבעות ועל תוי הדאר היה תהיה הלשון העברית שוה בזכויותיה עם האנגלית והערבית.

ועל סמך כל האמור למעלה לוקח לו מדרש הלשון הרשות להציע את ההצעות שלקמן:

א) הלשון העברית תהיה נהוגה בכל הנוסחאות הרשמיות גם במקומות שיש שם יהודים מועטים או אף אם אין שם יהודים כלל. אם אין שם יהודים היום, בוא יבואו שמה מחר, ומוטב שענין הלשון יהיה כבר קבוע שם ולא יהיה צרך לחדש דבר בבואם.

ב) מדרש הלשון רואה עלבון לאֻמי ללשוננו במקום הנתון לה על פי רֹב מתחת לשתי הלשונות האחרות, הואיל והארץ נועדה בהסכמה בין־לאֻמית להיות בית־לאֻמי לישראל. ולכן רואה מדרש הלשון, כי הצורה היותר נאותה היא זו שנִתּנה לשלש הלשונות בגליון הרשמי של מאמר המלכות, ששלש הלשונות מסֻדרות שם לא זו תחת זו אלא זו בצד זו.

ג) הלשון העברית אך זה לפני ארבעים שנה התחילה להעשות לשון חיה בדבור, כאמור. ועל כן בהכרח יש בה ספקות הרבה בנוגע לתרגומי מלים ובטויים וטבעי הוא הדבר, שנתרבו בה חדושים מוצלחים ובלתי מוצלחים. בספרות, ואפילו בדבור הפשוט, שאין לזה ערך גדול כל כך. ואולם בתעודות רשמיות, שיש בהן ערך לכל מלה ולכל אות, ראוי להזהר מן החדושים, שאינם אלא דעת יחיד ולא נתקבלו על ידי מוסד מוסמך. חדושים כאלה יכולים לגרם רעה רבה. צריך שיעברו דרך מוסד של בלשנים עוסקים בשאלות הלשון. ומוסד זה הוא מדרש הלשון העברית בירושלים. ראוי, שהתרגומים של כל הניירות הרשמיים (ואף הכתבות על גבי תוי הדאר והמטבעות) יהיו נעשים על ידי אדם מֻמחה, שיהא פקיד רשמי בממשלה, אבל שיתמנה על פי דעת מדרש הלשון העברית, והוא ינהלהו בעצתו בכל הנוגע לתרגום מלים ובטויים. מדרש הלשון יודע, כי יש ניירות של סוד, שאין לגלותם לחבורה שלמה אפילו של אנשים נאמנים; במקרים כאלה ימלך המתרגם בעצתו של מדרש הלשון לא בנוגע לכל הנוסח של הנייר הרשמי, אלא בנוגע למלים בודדות מסֻפקות בלבד, באופן שלא יגָלה סודה של הממשלה קודם זמנו.

אבל כל מה שאינו בגדר סוד או נחיצות תכופה צריך תרגומו העברי להמסר לבדיקתו של מדרש הלשון, כדי שיסמך את ידיו על התרגום בכל הנוגע לדיוק הלשון.

אדוננו הנציב!

במאורעות הנפלאים של שיבת עמנו לארצו הפעם יש הרבה דמיון לדברי הימים של שיבת עמנו מגלות בבל, ואנו מקוים, שהוד מעלתו, הנציב הראשון ליהודה, יהיה לארצנו וגם ללשוננו כנחמיה פחת יהודה בשעתו, כשם שנחמיה, ביחד עם בנין חומת ירושלים, הגדלת הישוב והטבת המצב הכלכלי של הארץ, קִנֵּא קנאה גדולה ללשון הלאֻמית, שתתחזק ולא תמוש מפי הדורות הבאים (נחמיה י־ג, כ־ד), כך אף הוד מעלתו הנציב

האקדמיה ללשון העברית - מוגן בזכויות יוצרים

העליון, בכל דאגתו להרמת המצב המדיני והכלכלי של הארץ, כדי לסַיֵּע לבנין הבית הלאֻמי של עם ישראל בארץ ישראל, יקנא אף הוא קנאת לשוננו ונתן יתן את הערך המשפטי והממלכתי ללשון הלאֻמית, שהיא ואף היא בלבדה מקור האחדות ומעַין היצירה המקורית של עם ישראל כלו.

ברגשי הכבוד ובברכת ציון
מדרש הלשון העברית בירושלים
הנשיאים: א. בן־יהודה, דוד ילין.

תזכירים אלה (מעמ׳ 48 לעיל) נתפרסמו ב׳זכרונות ועד הלשון׳ מחברת ו׳, תרפ״ח, עמ׳ 67–75.

העברית לשון רשמית

22. אנגלית, ערבית ועברית תהיינה הלשונות הרשמיות בא״י. כל מודעה או כתובת ערבית על בולי דואר או מטבעות בא״י צריכה לבוא גם בעברית ולהיפך.

מטופס המאנדאט על א״י (נערך בלונדון 1922.7.24 ונכנס לתוקף 1923.9.29). ׳הציונות׳, אוצר התעודות הפוליטיות, מאת ח. מרחביה, ירושלים 1943, עמ׳ 214.